

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Grau de Filologia Catalana

Treball de Fi de Grau

Curs 2024-2025

**INFLUÈNCIA DE L'ESTÀNDARD EN LA PARLA DELS
ADOLESCENTS DE VIC**

Judit Casadevall Puig

TUTORA: Neus Nogué Serrano

Barcelona, 19 de juny de 2025

*A tots aquells vigatans i vigatanes que corren davant dels
caps de llúpia cridant “Mori el Merma” i que durant la
nit de Reis diuen “A dormire, a la nonne”.*

AGRAÏMENTS

Gràcies a la Neus Nogué per guiar-me en la realització d'aquest treball i aconsellar-me en aquest final d'etapa.

Gràcies als informants que m'han regalat una estona del seu temps per poder ser entrevistats. I també a tothom que m'ha ajudat a trobar-los i m'hi ha posat en contacte.

Gràcies a la família i a les amigues per aguantar el meu estrès i ser els conillets d'Índies de les meves enquestes lingüístiques improvisades.

RESUM

L'extensió de l'estàndard d'una llengua comporta la pèrdua de trets dialectals i col·loquials. Partint d'aquesta idea, l'estudi presentat a continuació planteja la següent pregunta de recerca: quina ha estat la influència de l'estàndard del català en el parlar de la plana de Vic i, concretament, en la parla dels adolescents de Vic? A partir de vuit entrevistes semidirigides fetes a quatre adolescents d'entre 14 i 18 anys i a quatre persones majors de 80 anys, s'analitza l'estat actual d'una sèrie de trets lingüístics característics del parlar d'aquesta zona. Així doncs, es compara el que diu la bibliografia sobre el parlar de la plana de Vic, el que diuen les obres normatives de l'Institut d'Estudis Catalans, i les realitzacions fonètiques, morfosintàctiques i lèxiques d'aquests vuit informants. I tot això es fa amb l'objectiu d'observar el grau de vitalitat d'aquests trets enfront de l'estàndard.

Paraules clau: estandardització, parlar de la plana de Vic, tret, vitalitat.

ABSTRACT

The extension of a language's standard leads to the loss of dialectal and colloquial features. Based on this idea, the study presented below poses the following research question: What has been the influence of the Catalan standard on the speech of the Vic plain and, specifically, on the speech of the teenagers from Vic? Using eight semi-directed interviews —with four teenagers between 14 and 18 years old, and with four people over 80—, this study analyses the current state of a series of linguistic features characteristic of the language of this area. Thus, a comparison is made between what the literature says about the speech of the Vic plain, what the Institut d'Estudis Catalans' normative works say, and which are the phonetic, morphosyntactic and lexical realizations of these eight informants. And all this is done with the aim of observing the degree of vitality of these features in relation to the standard.

Keywords: standardization, speech of the Vic plain, feature, vitality.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	7
2.	MARC TEÒRIC	8
2.1.	La ciutat de Vic	8
2.2.	L'estandardització	8
2.2.1.	La llengua estàndard	8
2.2.2.	La normativització i l'estandardització del català	9
3.	METODOLOGIA	11
3.1.	Els informants	11
3.2.	Les entrevistes	11
3.3.	L'anàlisi	14
4.	ANÀLISI DE LES DADES	15
4.1.	Fonètica	15
4.1.1.	Vocalisme tònic	15
4.1.2.	Monoftongació dels grups QUA i GUA	17
4.1.3.	Caiguda de la vocal neutra pretònica	18
4.1.4.	Assimilacions i dissimilacions	19
4.1.5.	Elements antihiatícs	20
4.1.6.	Reforç dental de la <i>i</i> àtona i de la ròtica finals	21
4.1.7.	Iodització o ieisme històric	22
4.2.	Morfosintaxi	23
4.2.1.	Pronoms febles	23
4.2.2.	Construccions benefactives amb verbs reflexius	24
4.2.3.	Pronoms personals forts de 4a i 5a persones	25
4.2.4.	Possessius tòpics de 1a persona	26
4.2.5.	Participi del verb <i>ser</i> o <i>ésser</i>	26
4.2.6.	Concordança de participi	27

4.3.	Lèxic	28
4.3.1.	<i>Arramissar / arremissar-se</i>	28
4.3.2.	<i>Broca</i>	28
4.3.3.	<i>Eixavuiro / eixavuirar</i>	29
4.3.4.	<i>Embolar</i>	29
4.3.5.	<i>Fer el got</i>	29
4.3.6.	<i>Pilotilles</i>	30
4.3.7.	<i>Torraines / turres</i>	30
4.3.8.	<i>Torratxa</i>	30
5.	CONCLUSIONS	32
6.	BIBLIOGRAFIA	34
7.	ANNEXOS	37
7.1.	Guió de les entrevistes	37
7.1.1.	Referències bibliogràfiques de les imatges	48
7.2.	Model d'autoritzaions	50
7.3.	Full d'autoria	52

1. INTRODUCCIÓ

“Quan facis una redacció has d’escriure *ha estat*, no *ha set*”, “Què és un *eixavuiro*?”, “*Bèstia*, amb accent obert”, “El pronom de datiu és *els* i no *els hi*”, “Vosaltres sou *els de la paia a l’ui*”, “S’escriu *bona nit* encara que diguis *bora nit*”... Comentaris d’aquest tipus, que poden ser fets per gent diversa (parlants d’altres zones del domini lingüístic del català, professors, familiars...), generen inseguretat lingüística als parlants d’una varietat. Això provoca que aquests parlants abandonin trets genuïns del seu dialecte a favor de la normativa i de l’estàndard.

Quin impacte ha tingut l’estàndard en el parlar de la plana de Vic? I més concretament, fins a quin punt la parla dels adolescents de Vic és influenciada pel procés d’estandardització? L’objectiu d’aquest estudi és comparar la vitalitat entre els adolescents i la gent gran d’una sèrie de trets característics del parlar de la plana de Vic per veure si el procés d’estandardització hi ha tingut més o menys influència. I per què s’ha escollit la ciutat de Vic? Doncs perquè per l’extensió del treball no es pot analitzar ni tota la llengua catalana, ni tot el català central ni tota la plana de Vic, i s’ha optat, doncs, per delimitar l’espai al municipi natal de l’autora.

Així doncs, a partir d’un total de vuit entrevistes semidirigides a informants de dues franges d’edat diferents, es pretén, d’una banda, analitzar la vitalitat d’un total de 7 trets fonètics, 6 trets morfosintàctics i 8 unitats lèxiques escollits a partir de bibliografia sobre el parlar de la plana de Vic. D’altra banda, es vol observar com factors com l’escola i els mitjans de comunicació (agents difusors de l’estàndard i la normativa) poden haver influït en la pèrdua o manteniment dels trets que són objecte d’estudi.

Es parteix de la hipòtesi que aquesta introducció de l’estàndard i la normativa es farà palesa en els resultats de les entrevistes, de manera que la parla dels adolescents de Vic es distanciarà de la parla de la gent gran i de la parla que la bibliografia atribueix a aquesta varietat lingüística. Ara bé, també es té en compte que l’estandardització no es farà evident de la mateixa forma en tots els trets: d’entrada, es creu que el nivell lingüístic que gaudirà de més manteniment serà el del lèxic i que el que presentarà més pèrdues serà el morfosintàctic, mentre que el nivell fonètic es trobarà entremig.

A continuació, es presenta un marc teòric que situa el parlar de la plana de Vic i fa un repàs del procés d’estandardització del català. Seguidament, s’explica la metodologia que s’ha seguit per a l’obtenció de les dades. Finalment, es fa l’anàlisi de les dades i se n’extreuen conclusions.

2. MARC TEÒRIC

Aquest treball s'emmarca, d'una banda, dins de la dialectologia, en el sentit que es pretén fer un estudi sincrònic del parlar d'un lloc concret, la ciutat de Vic. D'altra banda, com que es vol analitzar l'impacte que ha tingut l'estandardització en aquest parlar i comparar dues franges d'edat (adolescents i gent gran), també és un estudi sociolingüístic.

2.1. La ciutat de Vic

Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), Vic, la capital d'Osona, tenia una població de 49.333 habitants l'any 2024. Aquesta ciutat està situada al cor de la plana de Vic, centre neuràlgic de la comarca d'Osona, Catalunya. Pel que fa al parlar de la plana de Vic, s'inclou dins del dialecte català central i, per tant, del bloc oriental (Vilà, 1988: 17-20).

2.2. L'estandardització

2.2.1. La llengua estàndard

La *llengua estàndard*, també coneguda com a *llengua literària* o *llengua comuna* (Veny, 1991: 316), “és una varietat lingüística que les societats multidialectals, sociolingüísticament evolucionades, estableixen com a vehicle de comunicació formal, normalitzat ortogràficament i gramaticalment” (Veny i Massanell, 2015: 67). És, doncs, la varietat supradialectal “pròpia d'una comunitat lingüística moderna que fa possible la comunicació especialment pel que fa a necessitats culturals i intel·lectuals” (Veny, 2002: 31). L'estàndard es contraposa amb la *llengua històrica*, que és aquella varietat lingüística “formada per un conjunt de dialectes afins” i que “és sempre anterior a la llengua estàndard” (Veny i Massanell, 2015: 82).

Així doncs, la *llengua històrica* és una “família de parlars afins, interdependents” i ve delimitada, d'una banda, per les afinitats que uneixen aquests dialectes i, de l'altra, per la consciència que tenen els parlants “de parlar una mateixa llengua”. En canvi, la *llengua estàndard* és supradialectal, és a dir, és “una llengua que està per sobre dels dialectes”, és unitiva i convergent, i pot tenir com a base un dialecte o més d'un (Veny, 1991: 316-319).

A més, mentre que la llengua estàndard és vista com la varietat prestigiosa i elegant, els dialectes “són considerats maneres de parlar vulgars, rudes, estrafetes”. Aquestes valoracions porten a la desaparició de les varietats històriques i la difusió de l'estàndard “provoca la

substitució en els dialectes de trets que els eren peculiars per altres trets més generals presos de la llengua comuna” (Veny i Massanell, 2015: 82-83). Ara bé, en realitat la modalitat històrica i la modalitat estàndard d’una llengua no s’exclouen entre si perquè l’ús d’una o altra depèn de l’àmbit: si és informal, es manté el català col·loquial, el propi dialecte, la llengua històrica; si és formal, es passa a fer ús de la llengua estàndard (Veny, 1991: 319).

2.2.2. La normativització i l’estandardització del català

Els inicis del procés de normativització del català es remunten a principis del segle XX, amb la creació de l’Institut d’Estudis Catalans (IEC) l’any 1907 i de la Secció Filològica de l’IEC l’any 1911. Aquesta institució es va fundar amb l’objectiu d’establir una ortografia unificada i fixar una gramàtica i un diccionari normatiu (Massanell, 2025: 25).

Les *Normes ortogràfiques* van ser aprovades el dia 24 de gener de 1913, tenien només vint-i-quatre punts i “eren la culminació dels treballs i discussions que [s’]havien iniciat al juliol de 1911” (Segarra, 1985: 14). La majoria d’escriptors catalans les van adoptar de seguida, de manera que l’IEC va “prosseguir la seva obra de fixació de l’ortografia catalana” i l’any 1917, sota la direcció de Pompeu Fabra, es va publicar el *Diccionari ortogràfic*, un vocabulari sorgit per acabar d’establir les normes ortogràfiques i per “la necessitat de fixar cada mot de la llengua d’acord amb les normes establertes” (Segarra, 1985: 17). Seguidament, es van publicar la *Gramàtica catalana* (1918) i el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), ambdues obres sota l’autoria de Fabra (Massanell, 2025: 25).

Del 1939 al 1975, la dictadura de Francisco Franco va significar la marginació del català dels àmbits públics d’ús i del sistema educatiu i, per tant, l’estroncament del procés d’extensió de la varietat codificada. Després del Franquisme, la llengua catalana va recuperar la presència social. A Catalunya, “va esdevenir la llengua vehicular de l’ensenyament [...] i va començar a disposar d’uns mitjans de comunicació de massa de gran abast” (Massanell, 2025: 26). La Llei 7/1983, de 18 d’abril, de normalització lingüística a Catalunya, explicita que “el català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l’ensenyament en tots els nivells educatius” i que “els centres d’ensenyament han de fer de la llengua catalana vehicle d’expressió normal”, i també diu que “la llengua normalment emprada” en els mitjans de comunicació propis de la Generalitat de Catalunya “ha d’ésser la catalana”.

Així, l’escola i els mitjans de comunicació de masses, juntament amb l’administració, són els grans agents de difusió de la varietat estàndard de la llengua “perquè arriben a molta gent i

perquè es prenen com a model indirecte d'imitació o d'aprenentatge" (Cabré, 2018: 5). De fet, la Llei 8/1991, de 3 de maig, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, "reconeix que l'Institut d'Estudis Catalans és la institució encarregada d'establir i actualitzar la normativa lingüística del català" i indica que "l'ús lingüístic dels òrgans de l'Administració de la Generalitat, de les corporacions locals, de l'Administració de l'Estat a Catalunya i de les entitats autònomes, les empreses i les altres entitats i institucions que depenen de les esmentades administracions" i també el "dels centres d'ensenyament públics i privats i dels mitjans de comunicació de titularitat pública ha de respectar la normativa establerta per l'Institut d'Estudis Catalans".

Així, tal com exposa Massanell (2025: 27), després de la Dictadura es va reprendre la tasca codificadora de l'IEC: *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* (el primer opuscle, del 1990, era sobre *Fonètica*; el segon opuscle, del 1992, sobre *Morfologia*, i el tercer opuscle, més tardà, del 2018, sobre *Lèxic*), *Diccionari de la llengua catalana* (1995), facsimil de la setena edició (1933) de la *Gramàtica catalana* (1995), segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (2007, amb actualitzacions anuals en línia), *Ortografia catalana* (2016), *Gramàtica de la llengua catalana* (2016), *Gramàtica essencial de la llengua catalana* (2018), *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana* (2019) i *Diccionari essencial de la llengua catalana* (2023).

3. METODOLOGIA

Per dur a terme aquest estudi, s'ha preparat el guió d'una entrevista semidirigida a partir d'una sèrie de trets característics del parlar de la plana de Vic. Aquesta entrevista s'ha realitzat de manera individual a un total de vuit vigatans.

3.1. *Els informants*

S'han escollit com a informants quatre persones majors de 80 anys¹ (dos homes i dues dones) i quatre adolescents nascuts entre el 2007 i el 2010² (dos nois i dues noies). Així doncs, s'ha fet una selecció que permet comparar la parla de la gent gran (teòricament menys estandarditzada) i la parla dels adolescents (hipotèticament més estandarditzada). A més, tenir dues persones de cada sexe neutralitza possibles biaixos vinculats a aquesta variable. Per a la franja d'edat més jove, s'han posat aquests límits d'edat perquè, d'una banda, són participants amb una edat que els permet tenir ja un ampli coneixement lingüístic i dialectal i, de l'altra, hi ha menys probabilitats que hagin fet estades llargues fora del municipi i, per tant, que estiguin influenciats per altres varietats dialectals. És interessant comentar que dels vuit entrevistats, hi ha dos casos de parentiu: una de les dones grans és l'àvia d'una de les noies adolescents, i l'altra dona gran és l'àvia d'un dels nois adolescents.

Com a requisits, els informants no només havien de viure a Vic al moment de l'entrevista, sinó que també hi havien de ser nascuts. A més, s'han buscat participants els progenitors dels quals ja eren també nascuts a aquesta ciutat. En el cas dels adolescents, s'ha demanat que també els avis hi fossin nascuts. Pel que fa al requisit lingüístic, es tracta que el català sigui la seva llengua inicial, habitual i d'identificació³. Així doncs, s'han buscat informants amb un input al més elevat possible del català de la plana de Vic i, concretament, de la ciutat de Vic.

3.2. *Les entrevistes*

Després de consultar bibliografia sobre el parlar de la plana de Vic, es van seleccionar un total de 21 aspectes lingüístics que caracteritzen el parlar d'aquesta zona. Com ja s'ha dit, són, concretament, set trets fonètics, sis trets morfosintàctics i vuit unitats lèxiques. S'han triat trets que són específics de la plana de Vic, però també s'hi han inclòs característiques comunes amb

¹ És a dir, nascudes abans de l'any 1945.

² Això és, d'entre 14 i 18 anys en el moment de realitzar les entrevistes el mes de març de 2025.

³ Termes utilitzats a l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població* (EULP 2023) de la Generalitat de Catalunya.

altres zones del català central o amb el col·loquial general. En concret, s'estudien els següents aspectes:

Fonètica	Vocalisme tònic
	Monoftongació dels grups QUA i GUA
	Caiguda de la vocal neutra pretònica
	Assimilacions i dissimilacions
	Elements antihiàtics
	Reforç dental de la <i>i</i> àtona i de la ròtica finals
	Iodització o ieisme històric
Morfosintaxi	Pronoms febles
	Construccions benefactives amb verbs reflexius
	Pronoms personals forts de 4a i 5a persones
	Possessius tòpics de 1a persona
	Participi del verb <i>ser</i> o <i>ésser</i>
	Concordança de participi
Lèxic	<i>Arramissar / arremissar-se</i>
	<i>Broca</i>
	<i>Eixavuiro / eixavuirar</i>
	<i>Embolar</i>
	<i>Fer el got</i>
	<i>Pilotilles</i>
	<i>Torraines / turres</i>
	<i>Torratxa</i>

A partir d'aquesta selecció, es va preparar un guió d'entrevista semidirigida amb preguntes relacionades amb Vic i Osona, tradicions catalanes i diferències generacionals. Així, l'objectiu era aconseguir que, sense saber que s'estava fent un estudi lingüístic i només amb la informació que el treball era d'humanitats, els informants fessin ús de mots i construccions que permetessin observar com pronuncien els trets seleccionats. Per tant, el fet de no comentar inicialment als informants el motiu concret de l'entrevista (i que l'entrevistadora fes servir en tot moment un

registre informal) ha permès obtenir converses més espontànies i sense una consciència lingüística explícita.

El cos principal de l'entrevista consisteix en una conversa a partir de 15 preguntes obertes, la majoria de les quals contenen alguna imatge per dirigir les respostes. Cal destacar que algunes d'aquestes imatges han estat creades amb intel·ligència artificial, concretament amb el programa Bing Image Creator⁴, eina que ha permès fer treure més d'un tret amb una sola imatge i, per tant, aprofitar les preguntes i estalviar temps. Com que és complicat fer sortir alguns dels trets durant la conversa, especialment els morfològics i sintàctics, s'ha optat per afegir un apartat al final de l'entrevista amb onze frases d'omplir buits. A més, tot seguit s'hi han inclòs quatre oracions per llegir en veu alta i, així, observar si, sobretot pel que fa a la fonètica, hi ha canvis en la pronunciació d'un mateix tret per part d'un mateix parlant pel fet de veure la paraula escrita. Els apartats d'omplir buits i de lectura s'han inclòs després de la conversa, quan ja només resta una pregunta oberta relacionada amb les sensacions que ha tingut l'informant durant l'entrevista, per tal de no interferir en les respostes de la resta de preguntes.

Un cop preparat el guió de l'entrevista, es van fer proves pilot a quatre familiars de la investigadora que formen part de les dues franges d'edat esmentades. Aquests simulacres van servir per obtenir experiència en la realització de les entrevistes, per cronometrar-ne la durada (30 minuts aproximadament) i per canviar, posteriorment, alguns aspectes de l'entrevista. Així, es va afegir, per exemple, la imatge que apareix aquí a la dreta perquè es va observar que el *bona nit* que deien els informants a partir d'una fotografia dels Reis de l'Orient pertanyia a un registre formal, atès que imitaven el rei, i, per tant, no era útil per saber si els parlants hi fan la dissimilació consonàntica.

Font: Bing Image Creator

Seguidament, durant el mes de març de 2025 es van dur a terme les vuit entrevistes semidirigides oficials —i el guió definitiu es pot consultar als annexos (vegeu § 7.1). Tot i que la durada prevista de les entrevistes era d'uns 30 minuts, amb alguns informants majors de 80 anys s'han allargat als 50 minuts perquè han divagat o s'han encallat a la part d'omplir buits.

⁴ Programa disponible a <<https://www.bing.com/images/create>>.

Ara bé, el fet que hagin divagat per explicar anècdotes de la seva vida i de Vic indica que efectivament s'ha aconseguit distreure els informants de l'objectiu de l'entrevista.

En últim lloc, cal comentar que aquestes entrevistes s'han realitzat o bé a casa dels informants o bé a casa de la investigadora, i en tots dos casos s'ha buscat una cambra tranquil·la i silenciosa. A més, totes s'han enregistrat amb la gravadora de veu del telèfon mòbil per poder-les recuperar en el moment de fer el buidatge de dades. Com que aquest estudi parteix de les dades dels informants, les quals són presentades en tot moment de manera anònima, i, a més, s'ha realitzat una gravació de veu, al final de l'entrevista s'ha demanat als participants que firmessin una autorització —i s'ha inclòs el model d'autorització als annexos (vegeu § 7.2).

3.3. L'anàlisi

Un cop entrevistats tots els informants, s'han escoltat tots els enregistraments de veu per fer un buidatge de les dades de les entrevistes. Seguidament, per a cada tret seleccionat, s'han comparat les realitzacions dels informants de les dues franges d'edat amb el que diu la bibliografia sobre el parlar de la plana de Vic i amb el que diuen les obres normatives de l'IEC. Quan ha estat necessari, s'ha recorregut a altra bibliografia puntual. Aquesta anàlisi és presentada a continuació (vegeu § 4).

D'una banda, les principals obres de referència sobre el parlar de la plana de Vic han estat la monografia *El parlar de la Plana de Vic* (1988), de Carme Vilà, i el llibre *El parlar d'una família vigatana, I* (2014), de Jaume Medina. A més, pel que fa al lèxic també s'ha tingut en consideració el llibre *Paraules en perill d'extinció o poc utilitzades en la parla col·loquial d'Osona: juguem-hi?* (2023), de Cristina Masramon i Manel Seuba.

D'altra banda, s'han consultat les obres normatives següents, totes de l'Institut d'Estudis Catalans: *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2) (2007), *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC) (2016 [²2022]) i *Ortografia catalana* (OIEC) (2017 [²2022]). També s'ha tingut en compte la *Proposta per a un estàndard oral, I. Fonètica* (PEOLC, I) (1990 [1999]).

4. ANÀLISI DE LES DADES

4.1. Fonètica

4.1.1. Vocalisme tònic

D'una banda, a la plana de Vic hi ha alguns mots en què la *e* o la *o* tòniques no són pronunciades de la mateixa manera que indica l'accent gràfic. Cal tenir en compte, però, que “els sistemes ortogràfics són mitjans de representació de la llengua oral necessàriament imperfectes” (Montoya, 2016: 8), que “els sons de la llengua [...] poden presentar variacions segons els parlars” (OIEC, 2017 [2024]: § 1.4) i que l'ortografia catalana presenta com a problema la (no) “capacitat de representació simultània de les varietats principals del català” (Montoya, 2016: 9). Seguint aquesta idea, doncs, l'accent gràfic no representa tota la variació geogràfica pel que fa a la pronúncia dels mots. Com a exemple, Montoya (2016: 15) comenta que “l'accentuació gràfica sobre les *es* [...] té en compte només la pronúncia del català central”. A més, considerant que Fabra era de Barcelona, el cas de la plana de Vic, zona també del català central, consisteix en una mostra de variació dins d'aquest mateix dialecte. Així, la pregunta aquí és si l'accent gràfic ha provocat canvis en la pronúncia tradicional de certs mots a la plana de Vic, més que si se segueix o no una pronúncia normativa.

Segons Vilà (1986: 135), n'és un exemple la paraula *bèstia*, que a la plana de Vic “es pronuncia amb [é]” tot i escriure's amb accent obert. I és que l'OIEC (2017 [2024]: § 3.1.2.1.1*d*) diu que s'escriuen “amb accent greu (*è*) la gran majoria dels mots esdrúixols”. Pel que fa a les enquestes, tots els informants majors de 80 anys han pronunciat *b[é]stia*, tot i que un ha dit *b[é]stia* quan ha llegit la paraula. En canvi, entre els informants adolescents hi ha hagut més alternança: tres dels informants han dit *b[é]stia*, mentre que una de les noies ha pronunciat *b[é]stia*; a més, quan han llegit el mot, un dels nois primer ha dit [é] i després ha corregit la seva pronúncia a [é].

En la mateixa línia, un altre mot que presenta “una pronúncia a la Plana diferent de la normativa”⁵ és *interès*, pronunciat “unànimement amb [é]” pels enquestats de Vilà (1986: 134-135). De fet, durant les entrevistes realitzades per a aquest estudi, un informant adolescent ha pronunciat *inter[é]s*. A més, un altre informant adolescent i un informant major de 80 anys han dit la forma verbal *inter[é]ssa*, amb la *e* tònica pronunciada tancada i no oberta. La resta

⁵ Entenent, com s'ha comentat, que “normativa” fa referència a la representació ortogràfica i no a la pronúncia.

d'informants no han dit ni *interès* ni cap forma verbal de *interessar* amb aquesta *e* tònica i, per tant, no és possible saber si també corroborarien el que diu la bibliografia o no. Ara bé, una de les oracions que es demanava que llegissin contenia el mot *estrès*, el qual també és susceptible d'alternança (no només a la plana de Vic) i apareix a l'OIEC (2017 [2024]: § 3.1.2.1.1a) juntament amb *interès*: diu que “s’escriu amb accent greu (è) la major part dels mots aguts no verbals: [...] *estrès*, *interès*”, però que “s’escriuen amb accent agut (é) els mots acabats en -és que fan el plural en -essos, com [...] *accés*, *congrés* [...] (però *espès*, *estrès*, *interès*, *xerès*, pl. *espessos*, *estressos*, *interessos*, *xeressos*)”. Els informants han dit tots *estr[é]s* tot i llegir la paraula amb l'accent gràfic obert; de fet, només un dels adolescents (el mateix que s'ha corregit en llegir *bèstia*) ha aturat la lectura per preguntar per què s'escrivia amb accent obert.

Pel que fa a *fòrmula*, l'OIEC (2017 [2024]: § 3.1.2.2c) diu que s'escriuen “amb accent greu (ò) gairebé tots els mots esdrúixols”, però afegeix que “s'escriuen amb accent agut (ó) alguns mots com *escòrpora*, *fòrmula*”. Pel que fa a l'estudi de Vilà (1988: 30), l'autora comenta que obté dels seus enquestats “totes les respostes amb [ó]” per a aquest mot. Ara bé, a les entrevistes els dos únics informants que han dit aquesta paraula, els quals són adolescents, l'han pronunciat amb [ó], tal com indica l'accent gràfic. No es pot saber què diuen els informants majors de 80 anys perquè no s'ha aconseguit que diguessin aquest mot.

D'altra banda, “hi ha mots que a la Plana es pronuncien amb [ó] com a Barcelona i no amb [ò] com a Girona (és el cas de [...] *flor*); hi ha mots que a la Plana es pronuncien amb [ó] com a Girona i no amb [ó] com a Barcelona (és el cas d'*olla* [...])” (Vilà, 1988: 31). Es tracta de dos mots que tenen una *o* en el seu ètim llatí, *o* que dona [o] en llatí vulgar però que tendeix a obrir-se, a excepció de la zona de Girona, del Rosselló i de la Cerdanya (Batlle et al., 2016: 50-51). Així mateix, Vilà (1986: 137) afegeix que el mot *farigola* també ha obtingut “totes les respostes amb [ó]”. Pel que fa a les entrevistes d'aquest treball, tots els informants han pronunciat [ó]lla i *fl[ó]r*. Vilà (1988: 31) considera que “Barcelona és capdavantera en aquesta tendència a obrir les *oo* inicials” i que a la plana de Vic “s'observa una diferència generacional molt clara en la pronúncia de la *o* tònica: les generacions més grans pronuncien *flor* amb [ó] mentre que les generacions més joves, amb [ó]”. Aquesta diferència que observa Vilà queda constatada a les entrevistes d'aquest treball fetes quaranta anys després: els informants grans ja no han pronunciat *fl[ó]r*. Quant a *farigola*, la majoria d'informants l'han dit amb [ó], però hi ha dos casos, el d'una noia adolescent i el de la seva àvia, de pronúncia amb [ó].

En relació amb la *e*, Vilà (1986: 134) comenta que a les seves enquestes els mots *llengua* i *estrella* són “pronunciats unànimement amb [é]”. El mot *llengua* (< LĪNGŪA) “a Girona també es pronuncia amb [é]”, però en general s’esperaria “que fos [é]”. I és que la ĭ del llatí clàssic, [e] del llatí vulgar, no s’obre a [é] a cap dialecte “quan va seguida de N + cons. palatal” (Batlle et al., 2016: 41). A les entrevistes, tots els informants han pronunciat *ll[é]ngua*. En canvi, segons Vilà (1986: 134), l’explicació de la pronúncia d’*estr[é]lla* va cap a una altra banda: el mot “és un castellanisme”, però a la plana de Vic “s’utilitza *estrella* en comptes d’*estel*” i el primer mot presenta la “pronúncia amb [é]”, que “podria ser analògica amb la d’*estel*”, tot i que “al *DCVB* consta tant la pronúncia amb [é] com amb [é] per a *estrella* al dialecte oriental”. Ara bé, l’ètim llatí d’*estrella* (< STĒLLA) conté una Ē, [e] del llatí vulgar, i, seguint amb el que s’ha explicat per a *llengua*, aquesta vocal en català oriental pot no obrir-se “en contacte amb una palatal romànica” (Batlle et al., 2016: 41). En tot cas, a les entrevistes, tots els informants han dit *estr[é]lla*.

4.1.2. Monoftongació dels grups QUA i GUA

Segons Vilà (1988: 49), un altre fenomen característic del parlar de la plana de Vic és la monoftongació dels diftongs dels grups QUA i GUA, fet que provoca les següents alternances: [kwə]/[ku] i [gwə]/[gə] si la vocal és àtona, i [kwá]/[kó] i [gwá]/[gó] si la vocal és tònica. Vilà, però, l’any 1988 ja detecta que aquest fenomen està en regressió, sobretot “quan la vocal de després de la consonant velar és tònica”: pocs informadors diuen [kótrə] (*quatre*) o [kón] (*quan* o *quant*), però quasi tots els informadors fan [ájɣə] (*aigua*), [ájɣérə] (*aigüera*), [kurántə] (*quaranta*) i [kɛŋgə] (*llengua*, ‘múscul de la boca’), per exemple. La GIEC (2016 [2024]: § 2.5.2b) fa referència a aquest fenomen quan diu que “en diversos parlars orientals [...] es tendeix a absorbir la semivocal dels diftongs precedits d’una velar o a monoftongar-los” i explicita que “es tracta de pronúncies que s’eviten en els registres formals”. A més, la PEOLC (1, 1990 [1999]: 17) tampoc recomana “la reducció de diftongs a una sola vocal”.

Les entrevistes corroboren la regressió d’aquest fenomen: els quatre informants adolescents només han fet la monoftongació en el mot [ku]ranta (però en el moment de llegir el mot en una oració tots han pronunciat [kwə]ranta) i alguns també a la interjecció *Goita!* (de *guaitar*). És interessant notar que en aquest últim cas han pronunciat [ó] en comptes de [ó], a diferència del que diu Vilà (1988: 49): “les pronúncies [kó] i [gó] són molt poc freqüents”. Un altre cas curiós és el d’un adolescent que durant l’entrevista ha dit *ai[ɣwé]ra* i que, en canvi, ha dit *ai[ɣé]ra* quan ha llegit el mot.

Pel que fa als informants majors de 80 anys, a més de pronunciar [go]ita (amb [ó], com els adolescents) i [ku]ranta (en aquest cas només un ha canviat a [kwə]ranta quan ha llegit el mot), han realitzat la monoftongació en alguns mots més. D’una banda, mentre que alguns han dit ai[ɣə] i llen[gə] (‘múscul de la boca’), uns altres han pronunciat ai[ɣwə] i llen[gwə] (i quan han llegit aquestes dues paraules tots han fet el diftong). En canvi, tots els informants grans han dit ai[ɣé]ra (només dos han pronunciat ai[ɣwé]ra quan han llegit el mot) i llen[gé]ta (*llengüeta*), i tres dels quatre informants han dit *parai*[ɣə]s (*paraigües*)⁶ (la informant restant ha dit *parai*[ɣwə]s, però també ha pronunciat ai[ɣwə]). Pel que fa a l’adverbi *quan*, només l’han dit dos informants, un dels quals ha pronunciat [kó]n. D’altra banda, tots quatre informants han dit sense monoftongació els mots *quatre*, *igual*, *quaresma*, *guanyar* i *guardar*.

4.1.3. Caiguda de la vocal neutra pretònica

Un altre tret fonètic que es dona a la plana de Vic (i en altres zones del català central) és la caiguda de la vocal neutra ([ə]) en posició pretònica. La GIEC (2016 [2024]: § 3.3.4.2c) comenta que aquesta neutra pretònica va o seguida o precedida de [r] i considera que és un fenomen col·loquial que cal evitar en els registres formals. A més, la PEOLC (I, 1990 [1999]: 16) també diu que “no són recomanables” aquestes “caigudes de *a* o *e* per contacte amb *r*”.

Segons Vilà (1988: 35), aquesta caiguda no es produeix quan la vocal “prové d’una vocal tònica subjacent” i ha passat a [ə] per derivació o composició. I efectivament, a les entrevistes tots els informants han dit *paraigües* amb la neutra. En canvi, Vilà (1988: 35) també observa que, quan no hi ha derivació o composició, la caiguda de la vocal neutra quan la consonant precedent és una /p/ es produeix “pràcticament en tots els mots” (i en el que cau menys és a *paret*). A les entrevistes, tots els informants han pronunciat [pró] (*però*), també quan han llegit la paraula, però, en canvi, han dit [pəré] (*paret*), sense caiguda, tal com indica Vilà.

Després de /t/ també “es produeix normalment la caiguda d’[ə]” (Vilà, 1988: 35), tal com s’observa en la pronunciació de [trónɟə] (*taronja*) per part de tots els informants de les entrevistes, independentment de l’edat i de si es fa referència al color o a la fruita. A excepció d’una de les noies adolescents, que ha dit el mot sense la neutra durant la conversa i amb la neutra quan l’ha llegit, els informants han fet sempre l’elisió. Així mateix, després de /b/ “es produeix la caiguda de manera semblant als casos en què la consonant és /p/ o /t/” (Vilà, 1988:

⁶ És interessant notar que els informants han dit *paraigües* per referir-se a un sol paraigua. De fet, Medina (I, 2014: 86) diu que a Vic aquest mot s’utilitza sempre amb la forma plural.

35). Així doncs, tots els informants han pronunciat [bránə] (*barana*) i [brəná] (*berenar*), i només aquesta mateixa noia adolescent esmentada anteriorment ha dit la vocal neutra en el mot *berenar* quan l’ha llegit. Pel que fa al mot *veritat*, només l’ha dit una dona gran, amb caiguda de la neutra.

Amb relació als casos en què la consonant anterior a la neutra és una /f/, segons Vilà (1988: 35) hi ha pocs mots amb aquest context “i, per tant, és difícil generalitzar la caiguda o no d’[ə]”. Sí, però, que un dels homes grans entrevistats ha pronunciat [difrén] (*diferent*)⁷. Després de /g/ també hi ha caiguda de la neutra en mots com *garatge* (Vilà, 1988: 35), i els resultats de les entrevistes d’aquest treball hi coincideixen. Finalment, quan la consonant és una /k/ es produeix “una caiguda d’[ə] posterior a [r]” (Vilà, 1988: 36). Així, el mot *caragol* ha estat pronunciat [kəɾɣól] per tots els informants de les entrevistes. En aquest cas, però, cal remarcar que la variant gràfica *cargol* també apareix al DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *cargol*) i que, com ja s’ha comentat, aquest tret no és exclusiu del parlar de la plana de Vic.

4.1.4. Assimilacions i dissimilacions

D’assimilacions i de dissimilacions n’hi ha de vocàliques i de consonàntiques, i tampoc són exclusives de la plana de Vic. Segons Vilà (1988: 37-38), [i]stiu (*estiu*), que és una assimilació de la vocal àtona a la vocal tònica, i v[ə]gilar (*vigilar*), que és una dissimilació vocàlica, són dues pronúncies regulars a la plana de Vic. Pel que fa a aquests fenòmens amb relació a les consonants, Vilà (1988: 55-56) fa referència, com a esteses a la plana de Vic, a les dissimilacions que es produeixen en mots com *armari* (a[s]mari), *juliol* (ju[r]iol) i *ningú* ([d]ingú). Medina (I, 2014: 138) també comenta que “l’expressió «bona nit» és pronunciada sempre «bora nit»: fenomen de dissimilació, produït per la proximitat de les dues «n»”.

Aquests casos d’assimilacions i dissimilacions no apareixen explicitats a la GIEC (2016 [2024]). Ara bé, la PEOLC (I, 1990, 16) diu que “no són recomanables [...] les assimilacions o dissimilacions com *dicidir* per *decidir*, o *vegilar* per *vigilar*”. A més, la GIEC (2016 [2024]: § 3.3.4.2) fa referència a altres fenòmens semblants a aquest, com són el del “canvi de *e* ([ə] o [e], segons els parlars) en *i* provocat pel caràcter tancador d’una consonant palatoalveolar en contacte amb la vocal: *gener*” i el de “la realització de [ə] com a [o] o [u], segons els parlars, per assimilació a una vocal precedent o següent tònica, especialment en els parlars baleàrics:

⁷ És interessant afegir que aquest mateix informant ha pronunciat aquest adjectiu tant en masculí com en femení i tant en plural com en singular; quan l’ha dit en femení, hi ha afegit la marca *-a*, no normativa.

colze”, i diu que “es perceben com a col·loquials” i “s’eviten en registres formals”. Tot això indicaria, doncs, que aquests fenòmens analitzats no són acceptats per la normativa vigent en un registre formal.

A les entrevistes, tots els informants majors de 80 anys han realitzat la dissimilació a *juliol* i l’assimilació a *estiu* (i també han fet aquests fenòmens quan han llegit els mots). En el cas de *bona nit*, en canvi, tots han alternat entre *bo[n]a nit* i *bo[r]a nit* —de fet, un dels entrevistats ha comentat que diu més la segona opció, però que és conscient que “està malament” i que és una pronúncia típica de la zona, comentari que mostra consciència i, fins i tot, inseguretat lingüística per part del parlant. En canvi, cap d’aquests informants ha pronunciat *a[s]mari*. Pel que fa a *ningú*, només un dels homes ha dit aquesta paraula i no hi ha fet la dissimilació. No s’ha pogut comprovar la pronúncia del mot *vigilar*, ja que, malgrat els intents, cap dels informants ha dit el mot. Quant als informants adolescents, hi ha hagut un cas d’assimilació en el mot *estiu* (també quan l’ha llegit), un cas d’alternança entre *ju[l]iol* i *ju[r]iol* (quan l’ha llegit l’ha dit sense dissimilació) i dos casos d’alternança entre *bo[n]a nit* i *bo[r]a nit*.

4.1.5. Elements antihiatícs

Un fenomen característic —però no exclusiu— del parlar de la plana de Vic és la inserció d’elements antihiatícs. D’una banda, segons Vilà (1988: 48), aquest fenomen consisteix a introduir la iod [j] entre els grups vocàlics [ə́é] i [ə́é], com és el cas de la forma verbal incoativa *agr[ə́jé]ixes* (*agraeixes*) i del substantiu *p[ə́jé]lla* (*paella*). A més, afegeix que aquesta addició també es pot trobar en alguns mots amb el grup [éə]; per exemple, *id[éjə]* (*idea*). En canvi, Vilà (1988: 48) també comenta que la [j] antihiatíca no apareix en casos com *teatre*, en què la primera vocal, que és àtona, es pronuncia [e] ([teátrə]). Això contrasta amb Dorca (2006: 44-45), que observa la pronúncia de *te[j]atre* per al parlar del Lluçanès, zona contigua a la plana de Vic. D’altra banda, també hi ha la consonant velar antihiatíca: el mot *dues* es pronuncia [dúyəs] perquè s’hi insereix una “/g/ no etimològica” (Vilà, 1988: 55).

La GIEC (2016 [2024]: § 4.3.7) fa referència a aquest tret i diu que “es tracta d’un fenomen de caràcter eventual, en recessió en la majoria de parlars i que no resulta acceptable en registres formals”. A més, la PEOLC (i, 1990: 16) explicita que la inserció d’elements antihiatícs en mots com *idea* i *dues* no és recomanable.

Amb les entrevistes s’ha pogut observar que aquest tret ha pràcticament desaparegut. Així, mentre que tres dels quatre informants majors de 80 anys han pronunciat *id[éjə]* i *p[ə́jé]lla*, els

quatre adolescents han dit aquests mots sense la iod antihiàtica. En el moment de llegir aquestes paraules, però, només una de les dones ha mantingut l'element antihiàtic a aquests dos mots. A més, en els casos en què s'ha dit *idea* sense la [j], tots els informants han pronunciat [iðéə] (i no [iðéə]). Pel que fa a la forma verbal *agraeix*, cap informant hi ha inserit l'element antihiàtic. A més, tal com diu la bibliografia, tots els entrevistats han pronunciat [teátrə] (*teatre*), si bé alguns informants de més de 80 anys han dit [teátru].

Quant a la inserció de la consonant velar al mot *dues*, les quatre persones grans han pronunciat [dúyəs] quan es tractava del numeral. Ara bé, en el moment de dir l'hora (en aquest cas, les 2:40 h), només un dels informants ha mantingut aquesta pronúncia, mentre que els altres tres han dit *les dos 40*. Els adolescents, en canvi, no han inserit en cap moment aquest element antihiàtic i tant pel que fa al numeral com pel que fa a l'hora han pronunciat [dúəs] (i dos han alternat entre *dues* i *dos*).

4.1.6. Reforç dental de la *i* àtona i de la ròtica finals

Un altre fenomen fonètic que es troba en el parlar de la Plana de Vic, tot i que de manera no exclusiva, és l'epítesi de *-t* en mots acabats en *-i* o en *-r*. La PEOLC (I, 1990 [1999]: 17) no recomana “la *-t* adventícia final de certs mots: *col·lègit* per *col·legi*, *prèmit* per *premi*, *mart* per *mar*”. Segons Vilà (1988: 35) aquest reforç dental és molt freqüent en mots com *api*, *llapis* (pronunciat [lápit]), *premi* i *or* i, en canvi, no es dona en mots com *somni*. Dorca (2006: 42), que, com ja s'ha dit, analitza el parlar del Lluçanès, comenta que allà es produeix aquest fenomen amb una freqüència “potser més baixa que en les terres veïnes de la Plana de Vic” i, a les paraules ja esmentades, hi afegeix mots com *geni*, *bar* i *cor*.

Amb les entrevistes s'ha pogut constatar que, efectivament, ningú ha dit *somni* amb el reforç dental. Ara bé, també s'ha observat que aquest tret ja no és viu entre els adolescents: no han afegit el reforç dental a cap dels mots esmentats (i només hi ha un cas de pronunciació del mot *api* com a [ápit]). De fet, però, ja hi ha alternança entre els informants majors de 80 anys: mentre que tots han pronunciat [ápit] (*api*), [órt] (*or*) i [kórt] (*cor*), no tots han dit [bárt] (*bar*), [lápit] (*llapis*), [zénit] (*geni*) i [prémit] (*premi*) —aquest últim mot, dit sense la *-t* adventícia per tots els informants quan l'han llegit. Quant al mot *col·legi*, no l'ha dit cap dels informants, ja que han optat per dir la forma escurçada *col·le* o el sinònim *escola*.

4.1.7. Iodització o ieisme històric

La iodització (o ieisme històric), que es troba en balear i en algunes àrees del català central, “és un fenomen pel qual els grups llatins C’L (a voltes procedent de T’L), G’L i L[j] evolucionen cap a iod”, mentre que en altres punts del domini lingüístic han donat la lateral palatal [ʎ] (Veny i Massanell, 2015: 144-145). En balear aquest fenomen es manté amb total vitalitat, però en català central està en regressió i hi ha un procés de substitució de [j] per [ʎ] provocat per causes que “són de característiques diverses però sempre sociolingüístiques” (Vilà, 1988: 42).

I és que ja des de l’època medieval, al Principat la solució ieista s’ha considerat la solució no prestigiosa. De fet, les *Regles de esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*, del segle XV, ja condemnen les variants amb [j]. Probablement, a l’edat mitjana a la ciutat de Barcelona convivia la solució ieista (entre les classes populars) i la solució lleista (entre les classes altes) i, progressivament, tota la població hauria anat adoptant la variant prestigiosa. Posteriorment, “pel prestigi del parlar urbà, el lleisme [...] es va anar difonent als territoris veïns”, sobretot a ciutats com Terrassa, Granollers, Vic o Manresa (Veny i Massanell, 2015: 145). Així, la iodització queda reduïda als nuclis rurals, “adquireix la connotació de parla vulgar, pagesa, poc elegant” i és objecte de burla amb expressions com «els de la paia a l’ui» (Veny i Massanell, 2015: 145-146). A més, la grafia amb *ll* i els mitjans de comunicació haurien contribuït a aquesta recessió (Vilà, 1988: 45). Pel que fa a la normativa vigent, la GIEC (2016 [2024]: § 4.2.5) tampoc la considera una variant amb prestigi, ja que diu que el fenomen de la iodització “és acceptable en els parlars en què és propi, llevat dels registres formals, en els quals convé adoptar la pronúncia amb lateral palatal”.

Els resultats de les entrevistes mostren clarament aquesta recessió: mentre que la gent gran ha presentat alternança entre la solució ieista i la lleista, els adolescents han pronunciat generalment [ʎ]. D’una banda, tots els informants majors de 80 anys han dit *cana[j]a* (*canalla*), *f[i]ol* (*fillol*) (en llegir aquesta paraula, però, alguns han pronunciat *fí[ʎ]ol*), *a[j]oli* (*allioli*), *assole[j]at* (*assolellat*) i *vu[j]* (*vull*). Pel que fa als mots *vella*, *palla*, *polls* (‘paràsit’) i *Torelló* (‘municipi d’Osona’) alguns han fet ús de la variant lleista i d’altres de la ieista⁸. En canvi, tots han pronunciat la lateral palatal en els mots *vermell*, *ulls* i *alls* —a l’estudi de Cassany (1983: 98), *vermell* i *ulls* són pronunciat amb la iod per un 50% dels enquestats i *alls*, per un 73,3%. A les entrevistes hi ha casos puntuals de pronunciació d’*ore[ʎ]a* (*orella*) i *ta[j]* (*tall*), mots

⁸ Un dels que ha mantingut la iodització a *palla* ha comentat que fa uns anys va anar a classes de català i que la professora li va dir que no perdés la pronúncia *pa[j]a*.

també susceptibles de ser realitzats amb iodització. D'altra banda, els quatre adolescents només han pronunciat [j] en els mots *vull* i *assolellat*. El possible manteniment de la solució ieista en aquests dos mots es podria relacionar amb el fet que són més generals i que segurament també es mantenen en altres zones del Principat: Veny i Massanell (2015: 145) comenten que “encara actualment [...] podem sentir en parlants barcelonins alguns mots que conserven la iod” i posen d'exemple paraules com *assolellat*. Hi ha hagut un cas de realització d'*assole*[ʒ]at, amb fricativa, per part d'una de les informants. La forma *assolejat* no apareix al DIEC2 (2007 [2024]), així com tampoc hi apareix l'infinitiu *assolejar*. Ara bé, la forma *assolejar* apareix al DCVB (s. v. *assolejar*).

4.2. Morfosintaxi

4.2.1. Pronoms febles

“Pel que fa als pronoms febles, cal dir que a Vic, no hi són emprats amb el rigor que els va imprimir Pompeu Fabra” (Medina, I, 2014: 96). Així, Medina posa com a exemple, entre d'altres, el fet de dir “feu's-e retratar” en comptes de “feu-vos retratar”, la pronunciació de “coneixent-us” en lloc de “coneixent-vos”, la forma de datiu plural *els hi* i el fet de dir “donar-els-hi”, “donà'ls”, “donà'ls-hi” o “donà'ls-e” en lloc de “donar-los”. Relacionat amb aquest últim cas, Vilà (1988: 86) observa la tendència de “no pronunciar la /-r/ (fonològica) dels infinitius de la 1a. i la 3a. conjugació” si va seguida d'un pronom feble amb una forma fonològica començada en consonant, com és el cas de [dunál] (*donar-lo*) o [buʎílə] (*bullir-la*). Afegeix, però, que els enquestats més joves ja pronuncien sempre aquesta /-r/.

D'una banda, la normativa vigent diu que el pronom *us*, quan va “posposat a un verb acabat en consonant, adopta la forma *vos*: *mirant-vos*” (GIEC, 2016 [2024]: § 8.3.1c). A més, comenta que en parlars del català central les formes *nos* i *vos* són reduïdes “a [z], escrita ‘s’” i “seguida de la vocal de suport [ə]” quan acompanya “un verb imperatiu en primera o segona persona del plural” i el verb és pronominal i, per tant, “el pronom designa la mateixa persona que el subjecte”. Afegeix, però, que “aquestes formes s'eviten en els registres formals” (GIEC, 2016 [2024]: § 8.4.3.2b). Els resultats de les entrevistes mostren que, mentre que els informants grans han dit *coneixent-us* i *feu*[zə] (en aquest darrer cas, concretament, *Feu's-e fotografiar*), els quatre adolescents han dit *coneixent-vos* i *feu-vos*, és a dir, les variants considerades formals per la normativa.

D'altra banda, la GIEC (2016 [2024]: § 8.2.1f) explica que, sobretot els parlars orientals, presenten una forma de datiu plural amb “la marca de datiu *-i*, que es representa mitjançant el pronom *hi*” i diu que aquesta forma “no s’emptra en els registres formals”. Amb les entrevistes s’ha observat que els adolescents durant la conversa han fet ús de la forma de datiu plural *els hi*, amb oracions com *Els hi està donant els premis*. Ara bé, és interessant notar que en el moment d’omplir el buit de la construcció *Els pares _____ van dir que no*, han utilitzat la variant formal *els* (o primer han dit *els hi* i seguidament s’han corregit a *els*). En canvi, els informants majors de 80 anys han fet ús de la variant *els hi* durant la conversa i només un dels homes ha alternat entre *els* i *els hi* quan ha omplert el buit esmentat anteriorment.

Pel que fa a l’elisió de la *r* dels infinitius quan “van seguits d’un pronom començat per consonant”, la GIEC (2016 [2024]: § 4.3.4) considera que és un fenomen que no pertany “a la llengua formal, sobretot escrita”. Com ja s’ha esmentat, Vilà (1988) ja va observar que era un tret en recessió. De fet, aquest tret no pertany al guió de l’entrevista, però durant la conversa només han fet ús d’aquesta construcció dos dels informants majors de 80 anys, concretament amb les oracions *Sense ajudà’l (ajudar-lo)* i *Val la pena tení’ls-e (tenir-los)* —en canvi, un dels adolescents ha dit *Ha de cuinar-los*.

4.2.2. Construccions benefactives amb verbs reflexius

Un tret que està relacionat amb els pronoms febles i que és característic del parlar de la plana de Vic és el tipus de construcció que Vilà (1988: 86) anomena “construcció benefactiva amb verbs reflexius”. Això és, “mentre que a la majoria de zones del central es col·loca el pronom reflexiu en la mateixa persona que el verb, a més del benefactiu, a la Plana apareix *es* (la forma no marcada, que indica la propietat reflexiva) i el benefactiu (i, optativament, també el pronom que indica la persona del verb”. En són exemples les construccions *Se m’escapes (Te m’escapes)* i *No se’ns mogueu (No us ens mogueu)*. Tal com explica Ruaix (2003: 21-22), el que passa és que “es canvia el pronom feble de 1^a o 2ª persona pel pronom feble reflexiu de 3ª persona”. I comenta que això passa “quan hi ha un verb pronominal al qual s’adjunta un «benefactiu» (és a dir, un datiu ètic o d’interès)” —per exemple, *No se m’espanteu (No us m’espanteu)*—, però que també pot esdevenir-se en altres casos com quan el datiu que s’adjunta és possessiu —per exemple, *Se’m poses al davant (Te’m poses al davant)*— o quan “el pronom lèxic s’adjunta a un acusatiu” —per exemple, *Se’t menjaria a petons (Te’m menjaria a petons)*.

Cal tenir present que els datius anomenats *benefactius* per aquests dos autors són anomenats *datius ètics* o *d'interès* per la GIEC (2016 [2024]: § 13.6.1.7c), ja que el pronom feble “s’adjunta al predicat per a permetre a l’emissor, al receptor o a una tercera persona d’aparèixer com a partícips d’una situació que no protagonitzen directament, però en la qual s’impliquen”. A més, la normativa vigent afegeix que “pel fet d’afegir un matís emotiu i expressiu, el datiu ètic és més aviat propi dels registres informals: [...] *No te’m perdis*”. I aquest exemple conté el pronom feble de segona persona en comptes del reflexiu (segons la bibliografia, a la plana de Vic es diu *No se’m perdis* o *No se te’m perdis*).

A les entrevistes s’ha demanat als informants que omplin els dos buits següents: *No veig la conferenciant perquè tu _____ poses al davant* (un exemple de construcció amb datiu possessiu) i *Sou tan bonics que _____ menjaria a petons* (un exemple de construcció amb acusatiu). Pel que fa a la primera oració, tots els informants, tant adolescents com gent gran, ho han fet o bé amb la forma *se’m* o bé amb un sol pronom, *et*. De fet, després de l’entrevista s’ha demanat a alguns si els era familiar la forma *te’m* i han comentat que els sonava estranya. Ara bé, a diferència de *Se’m poses al davant*, la construcció *Te’m poses al davant* apareix d’exemple a la GIEC (2016 [2024] § 8.4.2) quan es comenten les “combinacions amb pronoms de primera o segona persona”. Quant a la segona oració, la majoria han comentat que omplirien el buit simplement amb la forma *us* i d’entrada només ha dit *se us menjaria* (pronunciat [suz]) un dels homes grans. La resta han comentat que no hi dirien la forma *us em*, sinó que si no diguessin *us*, dirien el mateix que l’home gran esmentat. Al final de l’entrevista, conversant amb alguns dels informants, se’ls ha demanat com farien aquesta última oració en singular i tant grans com petits han dit que dirien *Se’t menjaria* (i no *te’m menjaria*).

4.2.3. Pronoms personals forts de 4a i 5a persones

Pel que fa als pronoms personals forts de quarta i cinquena persones (*nosaltres* i *vosaltres*), Vilà (1988: 61) diu que a la plana de Vic les pronúncies més generals són [nuzátrəs] i [buzátrəs], juntament amb [nuzátrus] i [buzátrus], menys freqüents. De fet, Vilà (1988: 56) també diu que “*altre, nosaltres...* se sol pronunciar sense [l] a la Plana”. En canvi, Medina (I, 2014: 125, 133) només fa referència a les dues pronúncies que segons Vilà són menys freqüents. La GIEC (2016 [2024]: § 8.1c) comenta que “col·loquialment, els pronoms forts *nosaltres* i *vosaltres* presenten una certa variació dialectal en el primer component (*no(s)-*, *n-*, *mo(s)*, *m-*; *vo(s)-*, *v-*), en el segon ((*a*)*ltr-*, *a(l)tr-*, *antr-*) i en la marca de plural (*-s*, *-os*), cosa

que dona lloc a formes com *nosaltros, nosatros, nosatres*” i “*vosaltros, vosatros, vosatres*”, i afegeix que “cap d’aquestes formes no transcendeix als registres formals”.

A les entrevistes s’ha demanat als participants que omplissin un buit amb la paraula *vosaltres* i la majoria dels informants de totes les edats han pronunciat [buzátrəs], sense la [l]. Ara bé, hi ha dos casos de pronunciació d’aquesta [l] que es corresponen a un informant de cada franja d’edat. Durant la conversa, una de les dones majors de 80 anys ha dit [nuzátrus] (*nosaltres*), però no és possible comparar aquesta solució amb la resta d’informants perquè no han tret aquesta variable durant l’entrevista.

4.2.4. Possessius tòpics de la persona

Quant al possessiu de primera persona i de posseïdor únic, les formes que s’utilitzen a la plana de Vic són “*meu, meva, meus, meves*”, com a “la majoria de parlars de la resta del central” (Vilà, 1988: 62). La GIEC (2016 [2024]: § 16.5.2) diu que els possessius “tòpics mostren flexió de gènere i nombre, amb què concorden amb el nom que acompanyen”. Ara bé, Medina (I, 2014: 86) comenta que a Vic “es diu: «a casa meu», «a casa teu», «a casa seu» (en comptes de «meva», «teva», «seva»)”. Vilà (1988: 62) creu que “potser s’hauria d’explicar amb una forma femenina amb [w] (l’aparent?) no concordança entre substantiu i possessiu a les expressions «casa meu», «casa teu» i «casa seu», molt freqüents en el parlar de la Plana al costat de «casa meva»...”. Això no obstant, a les entrevistes tots els informants han dit *a casa meva* excepte una adolescent, la qual ha dit *a casa meu*.

També relacionat amb els possessius, és interessant destacar que tres dels quatre informants majors de 80 anys han dit [nóstru] per al possessiu de més d’un posseïdor *nostre*. Segons Vilà (1988: 62), els possessius *nostre* i *vostre* a vegades són pronunciats [nóstru] i [bóstru] quan concorden amb un substantiu masculí. Medina (I, 2014: 125) afegeix que aquestes variants sobretot es troben en “expressions com «Nostru Senyor»”. De fet, dues de les tres pronunciacions d’aquest possessiu han estat en l’expressió *Nostr[u] Senyor* (l’altra, a la construcció *l[u] nostr[u]*). Aquest tret, però, és aliè al guió de les entrevistes semidirigides i no és possible comparar aquestes solucions amb les dels adolescents.

4.2.5. Participi del verb *ser* o *ésser*

Un tret morfològic que caracteritza el parlar de la plana de Vic és la forma de participi [sét] per al verb *ser* o *ésser*: “el participi passat del verb «ser» és sempre «sét» (no pas: «sigut» o «estat»,

com ensenya la normativa oficial)” (Medina, I, 2014: 98). La GIEC (2016 [2024]: § 9.6.7a) es refereix a aquesta forma com una “variant col·loquial [...], usada en diversos parlars al costat de les variants més generals *estat* i *sigut*”. A més, al “Conjugador verbal” de la GIEC (2016 [2024]: s. v. *ser* o *ésser*) només hi ha les formes *estat* i *sigut* —aquesta última entre parèntesis— amb les respectives formes femenines i plurals.

Pel que fa als resultats de les entrevistes, gairebé tots els informants han fet ús de la variant *set* (acompanyada de l’auxiliar *ha*), i només un home gran ha dit *ha sigut*. Una de les dones grans no ha tret aquesta variable, però el fet que el seu net adolescent hagi dit *ha set* fa pensar que aquesta dona també fa ús d’aquesta variant. És interessant notar, però, que al final de l’entrevista alguns adolescents han comentat que tot i que ells diuen *ha set*, en un context formal dirien (o escriurien) *ha estat*.

4.2.6. Concordança de participi

Segons Vilà (1988: 85), en aquesta zona “la concordança del participi es fa en més casos dels que la normativa recomana”. Ara bé, cal tenir en compte que l’estudi de Vilà fa referència a la *Gramàtica catalana* (1918 [1933]) de Pompeu Fabra i no a la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016 [2024]) de l’IEC. Si es consulta Fabra (1918 [1933]: § 94), es pot observar que es recomana fer la concordança del “participi passat amb el complement directe quan aquest és un pronom personal feble de tercera persona”, mentre que “en tots els altres casos és preferible de deixar el participi passat invariable”. I afegeix que “quan en una proposició hi ha un verb transitiu en un temps compost (*he sentit*) seguit d’un verb en infinitiu (*cantar*) i hi figura un complement directe, cal tenir en compte si aquest és complement del primer verb o del segon, i en el segon cas evitar la concordança del participi passat amb el dit complement. Ex.: *Aquesta cançó, l’he SENTIT cantar* (no SENTIDA: el pronom *l’* és complement directe de *cantar*, no de *sentir*)”. Ara bé, en aquest últim cas diu que la concordança “és admissible i àdhuc recomanable [...] quan el primer verb és *voler, poder, saber, fer, gosar, haver de*”.

Seguint això, doncs, Vilà (1988: 85) diu que a la plana de Vic la concordança del participi amb el complement directe de l’infinitiu s’estén a altres verbs com *deixar de, acabar de* i *començar a*, concordança no recomanada per Fabra. Això no obstant, ja observa que es tracta d’un fenomen que no es manté amb gaire vitalitat entre els joves. De fet, a les entrevistes s’ha demanat als informants que completessin l’oració *Les tasques les he _____ (acabar) de fer*

ara mateix i només dos dels informants majors de 80 anys han omplert el buit amb la forma femenina plural del participi (*acabades*), i els altres sis entrevistats han dit *acabat*.

Ara bé, cal tenir en compte que la normativa actual ja comenta que la “concordança també es dona en aquells casos en què el verb que va en participi és un verb modal o aspectual (*poder*, [...] *començar a*, *deixar de*, etc.) o proper a un modal” (GIEC, 2016 [2024]: § 13.5.2.4). Així doncs, la concordança de participi a l’oració *Les tasques les he _____ (acabar) de fer ara mateix* avui dia ja no és un cas no recomanat per la normativa. Això no obstant, la GIEC (2016 [2024]: § 13.5.2.4) explicita el fet que en general la concordança de participi “ha perdut terreny a favor de la construcció amb el participi invariable”. La situació actual d’aquest tret en el parlar de Vic es podria relacionar, doncs, amb la pèrdua general d’aquest fenomen.

4.3. Lèxic

4.3.1. *Arramissar / arremissar-se*

Segons la bibliografia, el mot *arramissar* o *arremissar-se* és típic d’algunes localitats de la plana de Vic i significa ‘arromangar(-se)’ (Vilà, 1988: 89). Aquesta paraula no apareix al DIEC2 (2007 [2024]). Pel que fa a les entrevistes, cap dels informants ha dit aquesta paraula i això pot fer pensar en un procés d’estandardització anterior al que s’ha observat per a altres trets. Ara bé, els informants no han dit *arromangar*, sinó [ərəmənɣá], variant que sí que apareix al DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *arremangar*) i que remet a *arromangar*.

4.3.2. *Broca*

Amb *broca*, mot que fa referència a les barretes d’un rellotge que indiquen les hores, els minuts i els segons, passa el mateix que amb *arramissar*: mentre que Vilà (1988: 90) observa que tots els informants del seu estudi diuen *broca* i que la majoria desconeixen el mot *busca*, a les entrevistes d’aquest treball cap dels informants ha utilitzat *broca*. Així, tres dels quatre adolescents han dit *agulla* (i el restant, *busca*) i tres dels quatre informants majors de 80 anys han dit *busca* (i el restant, *agulla*). A diferència d’*arramissar*, però, el mot *broca*, amb aquest significat, sí que apareix al DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *broca*).

4.3.3. *Eixavuiro / eixavuirar*

En canvi, *eixavuirar* (i el substantiu *eixavuiro*), majoritàriament pronunciat amb l'africada [tʃ] (Vilà, 1988: 92), és ben viu a la plana de Vic i l'han dit els 8 informants (només un dels adolescents ha alternat entre *e[tʃ]avuirar* i *est[ə]rnudar*). Significa, doncs, 'esternudar' (i 'esternut') i tant el verb com el nom apareixen al DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *eixavuirar* i *eixavuiro*) i remetent a *esternudar* i a *esternut*, respectivament. Segons Veny (1970: 117-118), *eixavuiro* ve del llatí AGURIU ('auguri') i el canvi semàntic s'explica pel fet que popularment s'atribuïa un caràcter d'auguri a l'acte d'esternudar, de manera que aquest mot s'hauria creat "sobre una superstició".

4.3.4. *Embolar*

Segons Medina (I, 2014: 84), el mot *embolar* significa 'embetumar o enllustrar les sabates' i ve de *bola* ('betum que s'utilitza per enllustrar les sabates'). Si es consulta el DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *embolar* i *bola*), es pot veure que tant *bola* com *embolar* hi apareixen amb aquest significat. Amb les entrevistes s'ha observat que la gent gran ha dit *embolar* i que els informants adolescents han fet servir les expressions *netejar les sabates* i *polir les sabates*. Alguns dels adolescents han comentat que diuen la primera opció quan les sabates estan brutes, mentre que fan ús de *polir les sabates* si les volen fer brillants. El fet que els adolescents no hagin dit ni l'idiotisme vigatà *embolar* ni el mot estàndard *enllustrar* fa pensar que la pèrdua d'aquest mot està relacionada amb la desaparició general d'aquest concepte⁹.

4.3.5. *Fer el got*

Durant les entrevistes, s'ha observat un fet molt curiós en relació amb aquesta expressió, la qual no apareix al DIEC2 (2007 [2024]): a la bibliografia apareix el fet de dir (*anar a*) *fer el got* per referir-se a l'acció que consisteix a "anar a prendre un refresc o qualsevol altra beguda" (Masramon i Seuba, 2023: 58), però a les entrevistes només han dit aquesta expressió alguns dels informants adolescents. Els majors de 80 anys, doncs, s'han referit a aquesta acció majoritàriament amb les paraules *prendre alguna cosa* i alguns han comentat que depenent de l'hora del dia es concretaria amb *fer el vermut*, *fer el cafè*, *prendre un refresc* o *fer una cervesa*.

⁹ De fet, un dels informants majors de 80 anys ha comentat que avui dia la gent ja no embola les sabates de la mateixa manera que es feia fa uns anys i ha explicat que antigament hi havia un enllustrador de sabates, conegut com el "limpia", a la plaça Major de Vic, però que ara aquest ofici ha pràcticament desaparegut.

És més, durant les proves pilot, les dues persones grans entrevistades, que sí que saben que el treball és de llengua, han explicat que elles mai havien sentit aquesta expressió fins fa uns anys.

4.3.6. *Pilotilles*

“Les «mandonguilles», a Vic, són anomenades sempre «pilotilles»” (Medina, I, 2014: 85) i els informants de les entrevistes ho corroboren: han esmentat tots la paraula *pilotilles*, fet que mostra la vitalitat d’aquest mot. Segons Vilà (1988: 92), el mot *pilotilla* es podria explicar com un diminutiu de *pilota*, amb el sufix *-illa* i no *-eta* per influència del terme *pilota* (‘bola de carn que es menja amb l’escudella’). De fet, el mot *pilota* també l’han esmentat alguns dels informants, de les dues franges d’edat, durant l’entrevista. El mot *pilotilla* apareix al DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *pilotilla*) i remet a *mandonguilla*.

4.3.7. *Torraines / turres*

Un altre idiotisme vigatà és *torraines* i significa ‘burilles’ en el sentit de ‘moc sec que es treu del nas’ (Medina, I, 2014: 85). Pel que fa a les entrevistes, dos dels informants majors de 80 anys han dit *treure’s les torraines*, un *treure’s les turres* i un altre *fer pilotilles*. Els adolescents no han dit *treure’s les torraines*, sinó *treure’s les turres*, alternat amb *treure’s els mocs*, i alguns han comentat que el mot *turres* és el que dirien els nens petits. Pel que fa al mot *turres*, és recollit al llibre de Masramon i Seuba (2023: 114) també amb el significat de ‘moc sec’. Ni *torraina* ni *turra* apareixen al DIEC2 (2007 [2024]). És interessant notar que un dels informants ha dit *fer pilotilles*: es podria explicar pel fet que un sinònim de l’expressió *fer burilles* és *fer mandonguilles* (DIEC2, 2007 [2024]): s. v. *mandonguilla*) i, com ja s’ha dit (vegeu § 4.3.6), a la plana de Vic no es diu *mandonguilles*, sinó *pilotilles*.

4.3.8. *Torratxa*

Finalment, un altre mot que es manté amb total vitalitat és *torratxa*, que apareix al DIEC2 (2007 [2024]: s. v. *torratxa*). Vilà (1988: 93) comenta que aquesta paraula és la que s’utilitza a la plana de Vic per referir-se a un *test* (‘recipient per a les plantes’). A més, segons Masramon i Seuba (2023: 111), *torratxa* és “una de les paraules més conegudes pel seu ús exclusiu a Osona”. Tots els entrevistats han dit aquest mot i alguns han fet referència al fet que a la zona de Vic es diu *torratxa* i que en altres llocs en diuen *test* o *torreta*. Casualment, entre el novembre de 2024 i l’abril del 2025, amb la iniciativa La Paraula del Poble, proposada per

Òmnium Osona i impulsada amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vic, els ciutadans de Vic han votat que la paraula que identifiqués aquesta ciutat fos *torratxa* (*Nació Digital*, 2025).

5. CONCLUSIONS

Aquest estudi ha comparat la vitalitat entre els adolescents i la gent gran d'una sèrie de trets característics del parlar de la plana de Vic (alguns també més generals) amb l'objectiu d'observar la influència que ha tingut l'estàndard del català en la parla dels adolescents de la ciutat de Vic. La taula que es presenta a continuació il·lustra quins aspectes s'han perdut més (i quins menys) entre els adolescents entrevistats:

+ VITALITAT		– VITALITAT	
Vocalisme tònic	Fonètica	Monoftongació dels grups QUA i GUA	
		Assimilacions i dissimilacions	
		Elements antihiàtics	
Caiguda de la vocal neutra pretònica		Reforç dental de la <i>i</i> àtona i de la ròtica finals	
		Iodització o ieisme històric	
Construccions benefactives amb verbs reflexius	Morfosintaxi	Pronoms febles	
Pronoms personals forts de 4a i 5a persones		Possessius tòpics de 1a persona	
Participi del verb <i>ser</i> o <i>ésser</i>		Concordança de participi	
<i>Eixavuiro / eixavuirar</i>	Lèxic	<i>Arramissar / arremissar-se</i>	
<i>Pilotilles</i>			
<i>Fer el got</i> (però veg. § 4.3.5)		<i>Broca</i>	
<i>Torraines / turre</i>			
<i>Torratxa</i>		<i>Embolar</i>	

Així doncs, les entrevistes semidirigides realitzades confirmen la hipòtesi principal: efectivament, la parla dels adolescents de Vic està més estandarditzada que la parla de la gent gran. També s'havia previst, però, que el nivell lingüístic que gaudiria de més manteniment seria el lèxic, seguit del fonètic, mentre que el nivell morfosintàctic seria el que hauria patit una major pèrdua de vitalitat. Ara bé, la taula presentada mostra que els trets fonètics són els

que menys es mantenen. Tanmateix, cal tenir en compte que s'ha analitzat un nombre limitat de trets i amb una mostra de quatre informants per franja d'edat i, per tant, no se'n poden extreure resultats totalment conclusius.

A més, s'ha observat que fenòmens com la iodització ja presenten alternança entre els informants majors de 80 anys i que mots com *arramissar* no són coneguts per cap de les dues franges d'edat. En aquests casos, doncs, es podria parlar d'un procés d'estandardització anterior. També són interessants els moments en què els parlants s'han autocorregit o han canviat la realització d'un tret en omplir els buits o llegir les oracions, ja que són una mostra de com poden influir en la parla, d'una banda, l'escriptura i, de l'altra, el fet de saber o sospitar que s'està analitzant la teva manera de parlar. Finalment, els comentaris que els parlants han anat fent sobre els diferents fenòmens són testimoni de la seva consciència lingüística.

En conclusió, els resultats de les entrevistes permeten constatar que factors com l'escola i els mitjans de comunicació, els quals són agents difusors de l'estàndard i la normativa, influeixen en la parla d'un lloc, en aquest cas, de Vic. Hi ha entre els adolescents, doncs, una pèrdua de trets lingüístics genuïns del parlar de la plana de Vic a favor de l'estàndard. Ara bé, s'ha pogut observar, també, que hi ha pèrdua entre les persones grans, les quals en alguns casos mostren inseguretats lingüístiques perquè tenen inculcada la idea de "parlar malament".

6. BIBLIOGRAFIA

- BATLLE, Mar; MARTÍ I CASTELL, Joan; MORAN, Josep; RABELLA, Joan Anton (2016). *Gramàtica històrica de la llengua catalana*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa (2018). «Pròleg. Mitjans de comunicació, model de llengua i divulgació sobre la llengua». A: CASALS, Daniel (ed.); MASSANELL, Mar (ed.); SEGARRA, Mila (ed.). *L'extensió social de la normativa als mitjans de comunicació*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CASSANY, Jordi (1983). «Notes sobre el “ieisme” a la comarca d'Osona». A: *Ausa*, vol. XI, núm. 106, 93-104. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs. Disponible a: <<https://raco.cat/index.php/Ausa/article/view/38560>>. [Consulta: 24/5/2025].
- DCVB = ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. (1930-1962). *Diccionari català-valencià-balear* [en línia]. Palma: Moll. Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<https://dcvb.iec.cat/inici.asp>>. [Consulta: 31/05/2025].
- DEPARTAMENT DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA; INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2025). *Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP 2023)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Disponible a: <https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/dades_i_estudis/dades/enquesta-eulp/2023/>. [Consulta: 16/06/2025].
- DIEC2 = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007 [2024]). *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. 2a edició actualitzada. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<https://dlc.iec.cat/>>. [Consulta: 18/05/2025].
- DORCA, Jordi (2006). *El parlar del Lluçanès: aportació al coneixement del català central*. Prats de Lluçanès: Solc.
- FABRA, Pompeu (1918 [1995]). *Gramàtica catalana*. Edició facsímil de la 7a edició de 1933. Barcelona: Biblioteca Filològica, 12, Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<https://ocpf.iec.cat/obres/33gramatica18.pdf>>. [Consulta: 28/05/2025].
- GIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016 [2024]). *Gramàtica de la llengua catalana* [en línia]. 2a edició de 2022 actualitzada. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<https://giec.iec.cat/inici>>. [Consulta: 18/05/2025].

- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (Idescat) (s/d). *El municipi en xifres. Vic (Osona)* [en línia]. Disponible a: <<https://www.idescat.cat/emex/?id=082981>>. [Consulta: 20/04/2025].
- Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 322, de 18/04/1983. Disponible a: <<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/1983/04/18/7>>. [Consulta: 18/05/2025].
- Llei 8/1991, de 3 de maig, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 1440, de 3/05/1991. Disponible a: <<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/1991/05/03/8>>. [Consulta: 18/05/2025].
- MASRAMON, Cristina; SEUBA, Manel (2023). *Paraules en perill d'extinció o poc utilitzades en la parla col·loquial d'Osona: juguem-hi?*. Vic: El 9 Nou.
- MASSANELL I MESSALLES, Mar (2025). *La desintegració del català nord-occidental (o la norma com a inductora de canvis lingüístics)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MEDINA, Jaume (2014). *El parlar d'una família vigatana, I*. Barcelona: Llibres de l'Índex.
- MONTOYA Abat, Brauli (2016), «Possibilitats i límits de la normativa ortogràfica». A: NOGUÉ, Neus (ed.); CASALS, Daniel (ed.). *Cent anys de Normes ortogràfiques*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- OIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2017 [2024]). *Ortografia catalana* [en línia]. 2a edició de 2022. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<https://oiec.iec.cat/inici>> [Consulta: 18/05/2025].
- PEOLC, I = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1990 [1999]). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I. Fonètica*. 3a edició revisada. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Disponible a: <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000039/00000072.pdf>>. [Consulta: 18/05/2025].
- [REDACCIÓ] (23/04/2025 [24/04/2025]). «Vic ja ha escollit “La paraula del poble”». A: *Nació Digital*. Disponible a: <<https://naciodigital.cat/osona/cultura-i-mitjans/vic-ja-ha-escollit-la-paraula-del-poble.html>>. [Consulta: 4/05/2025].

- RUAIX I VINYET, Josep (2003). «Una combinació de pronoms febles admissible?». A: *Llengua Nacional*, núm. 42, p. 21-24. Barcelona: Associació Llengua Nacional. Disponible a: <https://llenguanacional.cat/pdf/LN42_12.pdf>. [Consulta: 31/5/2025].
- SEGARRA, Mila (1985). *Història de la normativa catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- VENY I CLAR, Joan (1970). «Els noms de l'esternut en català». A: *Estudis Romànics*, vol. 13, p. 95-125. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/7876/320942>>. [Consulta: 4/05/2025].
- VENY I CLAR, Joan (1991). «Llengua històrica i llengua estàndard a la Plana de Vic». A: *Ausa*, vol. XIV, núm. 127, p. 315-324. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs. Disponible a: <<https://raco.cat/index.php/Ausa/article/view/38417/38290>>. [Consulta: 22/04/2025].
- VENY I CLAR, Joan (2002). *Llengua històrica i llengua estàndard*. València: Publicacions de la Universitat de València.
- VENY I CLAR, Joan; MASSANELL I MESSALLES, Mar (2015). *Dialectologia catalana. Aproximació pràctica als parlars catalans*. Barcelona: Publicacions de la UB / Publicacions de la UA / Publicacions de la UV.
- VILÀ I COMAJOAN, Carme (1986). «El vocalisme tònic en el parlar de la Plana de Vic». A: *Ausa*, vol. XII, núm. 117, p. 131-40. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs. Disponible a: <<https://raco.cat/index.php/Ausa/article/view/38495/38369>>. [Consulta: 20/5/2025].
- VILÀ I COMAJOAN, Carme (1988). *El parlar de la Plana de Vic*. Manresa: Caixa de Manresa.

7. ANNEXOS

7.1. Guió de les entrevistes

Informant:

Abans de començar els explico que és un treball d'humanitats, sobre Vic, tradicions catalanes i canvis generacionals, que l'entrevista no és cap examen i que ja els diré el tema exacte del treball al final de l'entrevista. També cal comentar-los que l'entrevista serà enregistrada perquè jo la pugui tornar a escoltar més endavant i que al final m'hauran de firmar l'autorització.

Al llarg de tota l'entrevista (però, pronomes febles)

PREGUNTA 1. (teatre)

Comencem parlant de tradicions. Vas a veure *Els Pastorets*? Són una obra de... On es representen?

- A l'escola, a l'Atlàntida... Hi ha un escenari...

PREGUNTA 2. (estrella, or, barana, llengua 'idioma', diferent, bona nit)

Seguint amb Nadal, els reis arriben a Betlem seguint una... I ara, podries descriure i contextualitzar aquesta imatge?

- Quin dia és? Què hi ha aquest dia?
- Com són les corones? No són de plata, sinó...
- Com tenen les mans i els braços els reis? “El rei blanc té els braços enlaire...”
- “A dormire” i “a la nonne” no són expressions en català, sinó en... I què signifiquen?

Imatge 1

PREGUNTA 3. *(Torelló)*

I ara Carnestoltes. Saps quina és la rua de carnaval més famosa de la comarca?

- El Carnaval de Terra Endins, amb els pescallunes...

PREGUNTA 4. *(vella, quaresma, fillol)*

Amb quin nom es coneix el període de temps que hi ha entre Carnestoltes i Setmana Santa i com es representa gràficament? I també, com celebres Pasqua a casa?

- Aquella dona gran que té 7 cames...
- I qui regala la mona a qui?

PREGUNTA 5. *(cargols, allioli, pilotilles)*

Ara t'ensenyaré dues fotografies relacionades amb la gastronomia i em dius quin plat és cada un.

Imatge 2

Imatge 3

PREGUNTA 6. (*olla, aigua, api*) (altres mots: *pilota*)

I sabries preparar escudella? Així a grans trets, quins ingredients necessaries i quins passos hauries de seguir?

- Quin recipient necessites?
- A quin líquid tires les verdures i la carn?
- Quines verdures hi tiraries?

PREGUNTA 7. (*juliol, estiu*)

Canviem de tema i tornem a Vic. Quan és la festa major?

- Estació? Mes?

PREGUNTA 8. (*or, dues, ull, vella, taronja, vermell, vigilar, vull*)

Podries descriure aquestes imatges relacionades amb la festa major?

- Primera: gegants i caps de llúpia
 - Noms
 - Colors roba (corones i gegant)
 - I s'ha d'anar amb compte amb les xurriaques, no? Vols que els caps de llúpia et piquin amb la xurriaca i l'escombra mentre et persegueixen?

Imatge 4

- Segona: àliga
 - Quantes ales? Quants caps?
 - Descripció de la cara

Imatge 5

PREGUNTA 9. (*dues, bèstia, llengua, vigilar, vull*)

Ja que estem parlant de bestiari, podries descriure aquesta fotografia d'una pintura que hi ha exposada al Museu Episcopal?

- Què té dintre la boca, per exemple?
- Un drac què és? No és un animal gaire simpàtic, forma part de bestiaris (com l'àliga)... Com n'hi podríem dir també en comptes d'animal?
- Ara un altre cop una pregunta una mica estranya: si ara et trobessis un drac, què faries? Aniries amb compte o t'hi acostaries? I vols que et faci mal?

Imatge 6

PREGUNTA 10. (*vigilar, paraigua, aigua, cor, flor, ell*) (altres mots: *igual, diferent*)

Un que no ha anat gaire amb compte és el noi d'aquest dibuix. Veus semblances en la manera de vestir d'aquests dos personatges? Podries descriure la imatge?

- Què porta la noia a diferència del noi?
- Què hi ha a terra?
- Quins dibuixos hi ha en aquest paraigua?

Imatge 7

PREGUNTA 11. (*eixavuiro/eixavuirar*)

Aquest altre dibuix podria ser una representació del que li passarà a aquest noi. Què està fent aquest nen?

- Està refredat...

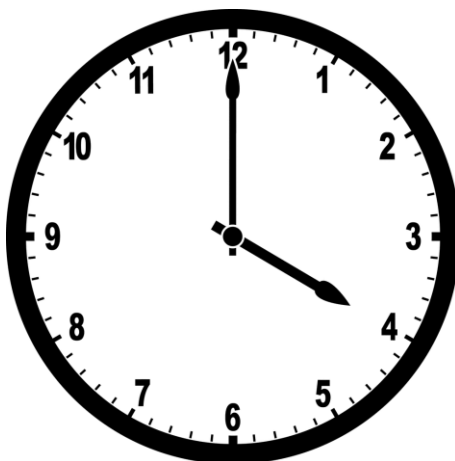

Imatge 8

PREGUNTA 12. (*quatre, quaranta, dues, broca, diferent*)

Canviem de tema. Podries comparar aquestes dues fotografies?

- Quines hores marquen? Com les marca cada rellotge?
- Primera: rellotge de paret. Les 4 en punt.

Imatge 9

- Segona: rellotge digital. Les 2.40h / tres quarts menys 5 de 3

Imatge 10

PREGUNTA 13. (*fer el got, bar*)

Un rellotge que segur que coneixes és el de l'Ajuntament, a la plaça Major. Podries dir quina activitat típica que anem a fer a Plaça està fent la gent d'aquesta imatge? I a quina mena d'establiment es fa concretament?

Imatge 11

PREGUNTA 14.

Ja anem acabant. Una diferència generacional molt clara és la que està relacionada amb Internet. De fet, ara hi ha programes d'intel·ligència artificial que et permeten crear les imatges que vulguis. Jo he jugat una mica amb un d'aquests creadors d'imatges i ara et demanaré que descriguis alguns dels resultats.

(col·legi, llapis, fórmula, paret, interès)

- Primera: classe → I què hi ha a la pissarra? I les aules d'aquesta mena on són? I tu les matemàtiques les trobes interessants?

Imatge 12

(polls, tures / torraines)

- Segona: nens → Aquests dos nens representen molt bé com a mínim dues coses molt característiques dels nens petits...

Imatge 13

(premi, els hi, garatge, palla, ningú, guanyar, somni)

- Tercera: podi → On són? Hi ha algú de públic? I molts cops la gent quan rep un premi diu que ha complert el seu...

Imatge 14

(berenar, all, quatre, taronja, torratxa, farigola, flor)

- Quarta: masia → I quants alls hi ha? I quin àpat del dia podria estar fent?

Imatge 15

(embolar, llengüeta, arremissar-se, armari, guardar)

- Cinquena: sabater → I una sabata té cordons, sola... I un armari serveix per...

Imatge 16

(idea, geni, aigüera, olla, paella)

- Sisena: cuiner → I algú que ha tingut una idea genial és un...

Imatge 17

(bona nit, cor, estrella, filla)

- Setena: dormir → Què està dient la mare a la nena? Com és el llençol?

Imatge 18

(assolellat, palla, bèstia)

- Vuitena: còmic → el dia de la 2a vinyeta com és? I què hi ha a l'última vinyeta?

Imatge 19

PREGUNTA 15. (*els hi, coneixent-us, vosaltres, se'm poses, agraïexo, les he acabades, se us menjaria, vull, feu 's-e, meu, goita*)

No sé si al llarg de l'entrevista ja t'has imaginat cap on podia anar el tema de la meva recerca. Ara, podries completar aquestes oracions?

- Primera: Els nens volien anar al parc, però els pares _____ van dir que no perquè ja era massa tard.
- Segona: No cal que em demaneu consell. _____ (*conèixer*), sé que acabareu fent el que vulgueu.
- Tercera: Aquest estiu jo aniré a la platja, però _____ anireu a la muntanya.
- Quarta: No veig la conferenciant perquè tu _____ poses al davant.
- Cinquena: Gràcies per la teva ajuda! T'ho _____ (*agrair*) molt.
- Sisena: Les tasques les he _____ (*acabar*) de fer ara mateix.
- Setena: Sou tan bonics que _____ menjaria a petons.
- Vuitena: Jo _____ (*voler*) que demà guanyi el Barça.
- Novena: Quan aneu a visitar les Adoberies, _____ (*fer*) fotografiar per algú que hi hagi per allà.
- Desena: Si vols vine demà a dinar a casa _____.
- Onzena: _____ qui ha vingut! Si estava ben desaparegut!

PREGUNTA 16. (*berenar, taronja, aigüera, guardar, armari; fillol, estiu, juliol; quaranta, bèsties, llengua, ulls, idea, però; estrès, aigua, guanyar, paella, premi*)

Per acabar, podries llegir aquestes frases en veu alta?

- Primera: Després de berenar, els nens van deixar el got brut de suc de taronja a l'aigüera i van guardar les galetes a l'armari.
- Segona: El meu fillol em visita cada estiu, al mes de juliol.
- Tercera: Dibuixar quaranta bèsties que tinguin la llengua i els ulls de tots colors no em sembla gaire bona idea, però fes el que vulguis.
- Quarta: Aquesta dona em provoca estrès perquè no calla ni sota l'aigua i sempre parla d'aquell cop que va guanyar un concurs i li van donar una paella com a premi.

PREGUNTA 17. *(ha set)*

I fins aquí l'entrevista, què n'opines? La descriuries com a interessant, avorrida, curiosa, estranya...?

- Sí? Trobes que ha...
- No? No ha...

Fi de l'entrevista.

7.1.1. Referències bibliogràfiques de les imatges

Imatge 1:

[REDACCIÓ] (10/01/2023). «Multitudinària cavalcada de Reis a Vic». A: *Revista Més Osona*. Disponible a: <https://www.mesosona.cat/img/noticia_6363_230110_093035.jpg>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 2:

ROSET, Ramon (23/02/2024). «Aperitius de somni: cargols a la llauna». A: *Vadegust*. Disponible a: <https://vadegust.cat/app/uploads/sites/2/2022/02/242724542_6165682663472940_1464959585882322326_n-1024x998.jpeg>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 3:

GASTROTECA.CAT (s/d). *Mandonguilles amb sípia i pèsols*. Disponible a: <<https://www.gastroteca.cat/wp-content/uploads/Mandonguilles-amb-s%C3%ADpia-i-p%C3%A8sols-Carns-v4-scaled.jpg>>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 4:

ALBERT, Roger (s/d). «Els gegants i els caps de llúpia a Reus». A: AJUNTAMENT DE VIC (17/10/2017). *Els Gegants de Vic presents al Congrés Internacional de Gegants i Imatgeria Festiva de Reus*. Disponible a: <<https://www.vic.cat/ajuntament/comunicacio-i-protocol/noticies/els-gegants-de-vic-presents-al-congres-internacional-de-gegants-i-imatgeria-festiva-de-reus>>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 5:

AJUNTAMENT DE VIC (05/07/2024). *L'àliga*. Disponible a: <<https://www.vic.cat/ciutat/festes-i-tradicions/gegants-i-bestiari/catala/laliga>>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 6:

VERDAGUER I SERRAT, Judit; SUREDA I JUBANY, Marc (s/d). «Boget amb un drac». A: *MEV, Museu d'Art Medieval*. Disponible a: <https://www.museuartmedieval.cat/colleccions/imatges/boget-amb-drac-mev-5997.jpg>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 7:

LOGOPÈDIA I ESTIMULACIÓ COGNITIVA (14/07/2019). *Làmines d'expressió oral*. Disponible a: https://blogger.googleusercontent.com/img/b/R29vZ2xl/AVvXsEhvyLUTZsKFu100FCyVKqOS_H7Z-cuk4s9VydH_ZpTKTYoj-WB7svo-aCJNeuKrk2DxWtd9vxWZEqLUji-VdkWWfKJrZw2PIbaOGOO34hBUvVjlthTKyPyTkJmKNx9DEFIH3Q68iDGuP8AX/s1600/dbaf1211a7e99c6828b35d1464139320.jpg. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 8:

RODAMOTS (6/02/2003). *Atxim*. Disponible a: <https://rodamots.cat/atxim/>. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 9:

FLORIDA CENTER FOR INSTRUCTIONAL TECHNOLOGY (2009). «Clock 4:00». A: *ClipArt ETC*. Disponible a: https://etc.usf.edu/clipart/33800/33834/nclock-04-00_33834_lg.gif. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 10:

MEDIA4MATH (2021). *Math Clip Art--Digital Clock Faces--2:40*. Disponible a: https://www.media4math.com/sites/default/files/library_asset/images/DigitalClockFace--0240.png. [Consulta: 28/02/2025].

Imatge 11:

COSTA, Josep M. (19/05/2020). «Primer dia de la Fase 1 a la Plaça Major de Vic». A: *Revista Més Osona*. Disponible a: https://www.mesosona.cat/galeries/0958/0958_IMG_2721.jpg. [Consulta: 28/02/2025].

Imatges 12-19:

Microsoft (s/d). *Bing Image Creator*. Eina d'intel·ligència artificial per generar imatges. Disponible a: <https://www.bing.com/images/create>. [Consulta: 28/02/2025].

Consentiment informat del participant

Treball Final de Grau

Consentiment informat del participant

Títol (provisional) del projecte de recerca:

Influència de l'estàndard en la parla dels adolescents de Vic.

Informació sobre el projecte i la protecció de dades:

Aquest projecte s'emmarca dins del Treball Final de Grau (TFG) de Judit Casadevall Puig, estudiant del grau en Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona.

L'objectiu del TFG és comparar la vitalitat entre els adolescents i la gent gran d'una sèrie de trets característics del parlar de la plana de Vic per veure si el procés d'estandardització hi ha tingut més o menys influència. Per dur a terme aquesta recerca, es realitza una entrevista semidirigida individual d'uns 30 minuts a un total de 8 informants.

L'entrevista serà enregistrada amb la gravadora de veu del mòbil únicament perquè la investigadora en pugui recuperar el contingut, però no es faran transcripcions d'aquests enregistraments i aquestes gravacions s'eliminaran dos mesos després de la defensa oral del TFG. A més, en el treball es farà un ús anonimitzat de les dades.

El participant té dret a abandonar el projecte en qualsevol moment, sense que aquesta decisió tingui conseqüències i sense donar-ne explicacions. I en cas que més endavant vulgui fer alguna pregunta o comentari sobre aquest projecte, pot contactar amb la responsable de la recerca ([redacted]).

Per poder utilitzar les dades dels participants, cal que les persones voluntàries responguin les preguntes que es troben a continuació i signin aquest document. En el cas dels menors de 18 anys, també haurà de signar la persona responsable.

Consentiment informat del participant

Treball Final de Grau

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Filologia
i Comunicació

fil
cat

	SÍ	NO
Ha llegit tota la informació que li ha estat facilitada sobre aquest projecte?		
Ha tingut l'oportunitat de preguntar i comentar qüestions sobre el projecte?		
Ha rebut prou informació sobre aquest projecte?		
Ha rebut respostes satisfactòries a totes les preguntes que ha fet?		
Ha entès que és lliure d'abandonar aquest projecte en qualsevol moment, sense donar-ne cap raó i sense que aquesta decisió pugui ocasionar-li cap perjudici?		
Està d'acord en participar-hi?		
(Només si escau) Autoritza que la persona de qui sou responsable participi en el projecte?		

Nom i cognoms de la **persona voluntària**:

Lloc, data i signatura:

Nom i cognoms de la **persona responsable (si escau)**:

Lloc, data i signatura:

Nom i cognoms de la **investigadora**: Judit Casadevall Puig

Lloc, data i signatura:

Exemplar per al participant

Exemplar per a la investigadora

7.3. Full d'autoria

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Coordinació d'Estudis
Facultat de Filologia

Gran Via
de les Corts Catalanes, 585
08007 Barcelona

Tel. +34 934 035 594
fil-coord@ub.edu
www.ub.edu

Amb aquest escrit declaro que sóc l'autor/autora original d'aquest treball i que no he emprat per a la seva elaboració cap altra font, incloses fonts d'Internet i altres mitjans electrònics, a part de les indicades. En el treball he assenyalat com a tals totes les citacions, literals o de contingut, que procedeixen d'altres obres. Tinc coneixement que d'altra manera, i segons el que s'indica a l'article 18, del capítol 5 de les Normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges de la UB, l'avaluació comporta la qualificació de "Suspens".

Barcelona, a 19 de juny de 2025

Signatura:

JUDIT
CASADEVALL
PUIG - DNI
47957459K

Signat digitalment
per JUDIT
CASADEVALL PUIG -
DNI 47957459K
Data: 2025.06.19
12:44:31 +02'00'

Membre de:

LE
RU

Reconeixement internacional de l'excel·lència

B:KC

Barcelona
Knowledge
Campus

Health University
de Barcelona
Campus